

УДК 338.001.36

Князевич А.О.,

к.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Формування інноваційної інфраструктури України на шляху до становлення суспільства, заснованого на знаннях

Kniazevych A.O.,

Ph.D., Associate Professor, Professor of Chair of Management, Rivne State Humanitarian University, Rivne

Formation of innovative infrastructure of Ukraine on the way to becoming a society based on knowledge

Анотація. У статті досліджені передумови та особливості формування постіндустріального суспільства. Обґрунтована визначальна роль активно діючої інноваційної інфраструктури країни на шляху інтеграції до європейського співтовариства та суспільства, заснованого на знаннях. Характерними рисами економіки постіндустріального суспільства є зростання ролі інформації та інших нематеріальних ресурсів у забезпеченні суспільного відтворення, «софтизація» і «сервізація» суб'єктів інноваційної інфраструктури. Концепція формування економіки, заснованої на знаннях є еволюційним продовженням неокласичних теорій економічного зростання та інноваційного розвитку.

Summary.

The preconditions and features of the formation of post-industrial society are defined in the article. The distinctive role of active innovation infrastructure of the country in integrating into the European community and society based on knowledge are proved. The characteristic features of the economy of post-industrial society are the increasing role of intangible resources in ensuring social reproduction, “softization” and “servization” the subjects of innovation infrastructure. The concept of the formation of economy based on knowledge is an evolutionary continuation of the neoclassical theory of economic growth and innovation development.

Ключові слова: постіндустріальне суспільство, знання, економіка знань, інновації, інноваційна інфраструктура, софтизація, сервізація, інноваційна активність, людський капітал, науковий потенціал.

Keywords: postindustrial society, knowledge, knowledge economy, innovation, innovation infrastructure, softyzatsiya, servizatsiya, innovative activity, human capital, research capabilities.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У книзі відомого американського соціолога Деніеля Белла «Майбутнє постіндустріальне суспільство. Зразок соціального прогнозування», яка вперше була видана в США в 1973 році, надане історичне передбачення: «До кінця нашого століття Сполучені Штати, Японія, Західна Європа і Радянський Союз придбають ряд рис постіндустріального суспільства і повинні будуть зіткнутися з проблемою управління цими новими якостями» [2, с. 573]. Д.Белл вважав, що «...постіндустріальне суспільство означає появу нових осьових структур і нових осьових принципів: перехід від товаровиробничого до інформаційного суспільства, або

суспільства знань» [2, с. 577], в якому наука перетворюється у безпосередню продуктивну силу.

Виробництво фундаментальних і науково-прикладних знань стає джерелом економічного зростання та інноваційного розвитку національних економік як провідних країн світу, так і країн, що розвиваються. Широкого розповсюдження у науковій літературі на цій основі отримує термін «економіка знань» або «економіка, заснована на знаннях».

В економіці знань виробничі пріоритети переходять від переважного прагнення виробників на збільшення обсягів виготовлення традиційної продукції до поширеного використання новітніх наукових ідей, науково-технічних пропозицій для постійного вдосконалення і реалізації випуску інноваційних товарів і послуг, які краще задовольняють потреби споживачів. Нові знання, що продукуються та широко впроваджуються у виробництво дозволяють підприємствам виготовляти сучасну, наукоємну, більш якісну продукцію та отримувати суттєві переваги перед конкурентами. В умовах глобалізації світової економіки ці переваги сприяють забезпеченню конкурентоздатності національної продукції на вітчизняних і міжнародних ринках, а такі нематеріальні ресурси як нові наукові знання та науково-технічні пропозиції стають головним фактором подальшого розвитку виробництва, забезпечення у майбутньому сталого інноваційного зростання національної економіки.

Становлення економіки знань у постіндустріальному суспільстві вимагає подальшого дослідження механізмів формування і функціонування інноваційної інфраструктури країни в умовах, коли домінуючими виробничими ресурсами стають науково-технічна інформація і нові знання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі проблемам дослідження процесів становлення економіки знань присвячені роботи ряду вітчизняних і закордонних вчених, таких як А.Аристанбекова [1], Д.Белл [2; 18], Е.Гідденс [3–4], В.Гневашева [5], Н.Носань [7], Є.Пилипенко [9], Б.Санто [11], В.Семиноженко [12], В.Соловьев [13], О.Старовойт [14], І.Стояненко [15], Е.Тофлер [16], Л.Федулова [18], К.Фрімен [20] та ін. Більшість досліджень присвячено розкриттю ролі нематеріальних ресурсів, науки та інформаційно-комунікаційних технологій у становленні суспільства знань.

Не вирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Особливості формування та проблеми управління інноваційною інфраструктурою у постіндустріальному суспільстві, їх трансформація в умовах становлення економіки знань залишаються недостатньо визначеними. Потребують наукового обґрунтування та розробки механізми формування і функціонування суб'єктів інноваційної інфраструктури в економіці знань, як сфери інформаційного забезпечення інноваційно активних підприємств.

Мета статті полягає у дослідженні напрямів еволюційного розвитку суспільства знань та процесів формування інноваційної інфраструктури на макrorівні, а також розробці пропозицій щодо її адаптації до складної соціально-економічної ситуації, що панує наразі в Україні.

Основний матеріал. Постіндустріальне суспільство – це суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя, де клас технічних фахівців став основною професійною групою і, що найважливіше, у якому запровадження нововведень все більшою мірою залежить від досягнень теоретичного знання. Постіндустріальне суспільство припускає виникнення інтелектуального класу, представники якого на політичному рівні виступають як консультанти, експерти або технократи [18, с. 45; 19].

Науково-технічний прогрес та еволюційне зростання продуктивних сил суспільства знаменує перехід виробництва на більш високу сходинку економічного розвитку. У

сучасних умовах врівноваження екосистеми «природа (навколишнє середовище) – людина – наука – техніка» стає необхідною умовою для забезпечення зростання продуктивних сил суспільства. Людина, її знання та творчий, інтелектуальний потенціал у поєднанні з інтенсивним розвитком науки стають рушійною силою інтенсифікації інноваційного виробництва в економіці знань.

Глобалізація, перетворення всієї планети в єдиний економічний ринок та асоціація України з країнами ЄС пред'являє надзвичайно високі вимоги до конкурентоспроможності національної економіки. Світова економіка являє собою сукупність національних економік різних країн, які завдяки глобалізації ринків пов'язані між собою системою міжнародного поділу праці, виробничими, торговельними, фінансовими та науково-технічними зв'язками. Стратегія переходу до економіки знань для кожної країни визначається особливостями її історичного розвитку, сучасним економічним, соціальним та політичним станом.

Роль знань в економічному розвитку зростає, випереджаючи значимість засобів виробництва і природних ресурсів. Фізичний капітал у сучасній економіці формує 16 % загального обсягу багатства кожної країни, природний – 20 %, а людський – 64 %. У таких країнах як Японія і Німеччина, частка людського капіталу становить до 80 % національного багатства [18, с. 8].

На частку нових знань, що знайшли своє втілення в інноваційних товарах, технологіях, обладнанні та організації інноваційного виробництва в розвинених країнах світу припадає від 70 до 85% приросту ВВП. За визначенням Організації економічного співробітництва та розвитку в даний час людство досить швидкими темпами рухається до економіки, заснованої на знаннях.

Перехід від одного типу суспільства до другого здійснюється еволюційним шляхом через зняття існуючих суперечностей, поглиблення комплексності суспільства, ускладнення соціальної структури.

Інноваційна економіка з'явилась ще в 50-60 роках минулого століття, тобто в період найбільшого розквіту індустріального суспільства. Відомий американський футуролог Е.Тоффлер [16] вважав, що інноваційна економіка вперше з'явилась в США в 1956 році. Становлення і розвиток економіки нового типу неможливий без відповідної інфраструктурної підтримки, тому одночасно з розвитком інноваційної економіки формується інноваційна інфраструктура. У 1987 р. К.Фріменом вводиться поняття національна інноваційна система, яка визначається як мережа установ державного і приватного секторів, дії і взаємодії яких дозволяють ініціювати, адаптувати, змінювати і передавати нові технології [20, с. 16]. Інноваційна інфраструктура є важливою складовою цієї системи.

Теорія постіндустріального суспільства виходить з того, що якщо доіндустріальне суспільство засноване на машинній технології, то постіндустріальне суспільство формується під впливом технології інтелектуальної та інформаційної. І якщо капітал та праця – головні структурні елементи індустріального соціуму, то інформація і знання – основа суспільства постіндустріального. Внаслідок цього соціальні організації постіндустріального та індустріального секторів принципово відрізняються [18, с. 46; 19].

Концепція формування економіки, заснованої на знаннях є логічним еволюційним продовженням неокласичних теорій економічного зростання та інноваційного розвитку (табл. 1). За останні десятиліття провідні країни світу пройшли стадію класичного постіндустріалізму і заклали основи принципово нової економіки – заснованої на знаннях шляхом створення відповідних соціальних інститутів та інноваційної інфраструктури.

Таблиця 1

Історична обумовленість взаємозв'язку видів суспільства, економіки та її інфраструктури

		Вид суспільства		
		Доіндустріальне (аграрно-сировинне)	Індустріальне (товаровиробниче)	Постіндустріальне (інформаційне)
1	Економіка	Традиційно-аграрна	Інноваційна	Економіка знань
2	Причина її появи по Е. Тоффлеру	Перехід до землеробства	Промислова революція	Інформаційна революція, «супер-індустріальна цивілізація 3-ої хвили»
3	Причина її появи по Д. Беллу	Винахід парової машини	Винаходи в галузі електротехніки та електроніки	Зростання ролі інтелектуального капіталу людини
4	Продуктивні сили	Природні активи, земля, малокваліфікована праця	Матеріальні і фінансові активи, кваліфікована праця	Інтелектуальні активи, здатність висувати і реалізовувати ідеї, високкваліфікована праця
5	Вид інфраструктури	Сільськогосподарська	Інноваційно-промислова	Інноваційно-інформаційна
6	Призначення інфраструктури	Максимально можливе використання землі	Максимальне використання природних, матеріальних фінансових і трудових ресурсів шляхом впровадження інновацій, забезпечення економічного розвитку	Забезпечення зростання ринків науково-технічних ідей, новітніх пропозицій та стимулювання їх практичної реалізації. Вільне інформаційне забезпечення суспільства. Сталий інноваційний розвиток.
7	Результати дії інфраструктури в Україні	Значний сільськогосподарський потенціал (Україна – житниця Європи)	Розроблене інституційне забезпечення інноваційної економіки. Поява ринків інноваційних послуг, бізнес-інкубаторів	Поширення інформаційного забезпечення та постійного навчання кадрів. Активізація науково-прикладних досліджень. Пошуки шляхів до саморозвитку ринків інноваційних послуг та становлення економіки знань
8	Недоліки дії інфраструктури в Україні	Недостатнє технічне забезпечення сільськогосподарських робіт	Обмеженість природних ресурсів. Неєфективність дії інноваційної інфраструктури	Постійно виникаючі значні кризові явища політичного та економічного характеру

Джерело: авторська розробка

Побудова активно діючої інноваційної інфраструктури є визначальним чинником становлення економіки знань. Згідно українського законодавства [10] інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності

(фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). Окремі дослідники [13, с. 27] вважають, що у цьому визначенні фактично відсутнє позначення відмінних ознак елементів інфраструктури, що створює деяку неоднозначність у розумінні поняття. Але, на нашу думку, будь-яке підприємство, організація і навіть окрема людина, дослідник, власник патенту, ноу-хау, який надає послуги інноваційним підприємствам і сприяє їх інноваційній діяльності може бути віднесений до суб'єктів інфраструктури. Саме тому, інноваційна інфраструктура – це умовне визначення штучно створеного середовища, в якому сформовані сприятливі умови для інноваційної діяльності, їх стимулювання, що матеріально, інформаційно і психологічно підтримує інноваційно активні підприємства, допомагає створенню та реалізації інновацій на всіх стадіях інноваційного процесу.

Інноваційне підприємництво – зона підвищеного економічного ризику. Здійснювати інновації підприємствам перешкоджають:

- високі інноваційні витрати без гарантії на швидку окупність;
- недостатність коштів, інформації, кваліфікованого персоналу;
- жорстка конкуренція на багатьох ринках;
- невизначений попит на інноваційні товари або послуги;
- складність організації процесу безперервного пошуку нових ідей для виробництва інноваційної продукції чи послуг.

Інституційні чинники впливають на стан інноваційної інфраструктури, в першу чергу, завдяки тому, що вони юридично обґрунтовують відносини між суб'єктами інноваційної діяльності шляхом розподілу ресурсів і заощаджень та формування ефективної моделі інвестиційної поведінки.

Спостерігається зростання та значний вплив тих індустрій, які займаються виробництвом не товарів, а послуг. Послуги виступають об'єктом купівлі-продажу у постіндустріальному суспільстві, головним виробничим ресурсом – інформація та знання. Знання перестають бути відносно самостійним об'єктом економічного розвитку, який традиційно обмежується сферою НДДКР. Сьогодні знання проникають в усі сфери і стадії економічного процесу і їх надто складно відокремити від продукту чи послуги [18, с. 52]. Інфраструктура індустріального суспільства перетворюється в інфраструктуру економіки знань за рахунок суттєвого поширення в ній процесів софтизації і сервізації [6]. У постіндустріальному суспільстві зміст і спектр послуг, що надають суб'єкти інноваційної інфраструктури, значно поглиблюється, більше уваги надається забезпеченню ефективності надання високотехнологічних послуг, інноваційному сервісу.

У сучасних умовах особливі підходи та різнобічні заходи з підвищення ролі інтелектуального капіталу, здатності до саморозвитку як підприємців, так і всіх суб'єктів інноваційної інфраструктури, розкриття творчих здібностей працівників – це єдиний шлях компенсувати недостатність фінансової підтримки науково-інноваційної діяльності.

Країни ЄС витрачають на дослідження і розробки близько 2 % ВВП. Це на 0,8 % менше ніж в США та на 1,5 % менше ніж у Японії. Приватний сектор досліджень і розробок у межах ЄС в основному діє за механізмом аутсорсингу в країнах, що розвиваються. Підвищення інвестицій в R & D (Research and Development) до 3% від ВВП ЄС є одним з п'яти пріоритетів Стратегії «Європа 2020». Досягнення поставленої мети має ґрунтуватися на загальновідомому індикаторі 3% ВВП: 1 % державних інвестицій (що вже майже досягнуто в багатьох країнах ЄС) і 2 % приватних інвестицій (відхилення приватних інвестицій становить близько € 100 млрд.).

На думку Б.Санто [11] «недостатньо підвищити асигнування на науку до 3% від ВВП в кожній країні-учасниці ... як це заплановано в Європейському Союзі. Американський досвід говорить про те, що інновація – дуже складне явище, яке вимагає особливого підходу, розуміння і різнобічних заходів».

Згідно з даними Світового банку, національне багатство розвинених країн тільки на 5% складається з природних ресурсів, на 18 % – з капіталу, і на 77 % – зі знань та вміння

ними розпорядитися» [9, с. 3]. Процеси становлення економіки знань, які дозволять реалізувати ці 77 % національного багатства, мають стати керуючими як теоретичними, так і практичними принципами для подальшого розвитку національної економіки, що знайшли своє відображення у проекті національної концепції економічного розвитку України, опублікованого під назвою «Доктрина економіки знань» [12]. Як програмний документ, доктрина відображає основні положення української стратегії націленої на «Європейський вибір» і відповідає завданням «Стратегії сталого розвитку та структурно-інноваційної перебудови української економіки (2004–2015 роки)». Доктрина економіки знань визначає імператив подальшого інноваційного розвитку національної економіки України. Формування системи «наука – освіта – технологія – інновація – виробництво» – наріжний камінь розвитку постіндустріальних суспільств та єдиний можливий шлях до підвищення конкурентоспроможності і динаміки прогресу України [12].

У доктрині визначені основні принципи становлення економіки знань:

- 1) доступне, якісне і, головне, безперервне навчання вчених, представників бізнесу, усіх верств населення;
- 2) економічні стимули та інституційний режим, що заохочують до активного використання найсучасніших національних і міжнародних науково-технічних досягнень, інноваційних пропозицій в усіх секторах економіки;
- 3) ефективна інноваційна система, що об'єднує в єдиний комплекс економіку, наукові, академічні та дослідницькі центри;
- 4) активно діюча інноваційна інфраструктура, яка пропонує інноваційно активним підприємствам широкий спектр послуг на всіх етапах інноваційного процесу і з'єднує елементи інноваційної системи між собою та із зовнішнім середовищем;
- 5) держава виступає як ініціатор та інституційний координатор процесів розбудови економіки знань.

Виникнення економіки знань, як вважає британський соціолог Е.Гідденс [3; 4], кардинально змінює закони господарського розвитку. Країни, що до недавніх пір знаходилися на стадії переважно аграрного розвитку, можуть буквально «стрибнути» в економіку знань, минаючи стадію індустріалізації. Яскравим прикладом такого стрибка є поява «Силіконової долини» в Індії [1; 5], де високотехнологічний центр біля м. Бангалорі (штат Карнатака) придбав всесвітню популярність. У середині 70-х років ХХ ст. там був заснований великий парк високих технологій. Сьогодні це швидкозростаючий центр концентрації великої кількості освітніх установ та науково-дослідних інститутів. За даними провідних інформаційних агентств світу Силіконова долина – це одне з найбільш привабливих місць для ведення бізнесу в країнах третього світу. Україна має досить високий науково-технічний потенціал і незважаючи на складний економічний стан може успішно використати досвід індійської «Силіконової долини» та подібних до неї проривів нової економіки сучасного постіндустріального суспільства.

Першими кроками в цьому напрямку повинні стати заходи щодо врегулювання колосально складної ситуації, як політичної, так і економічної, що склалася у країні за численних причин з кінця 2013 – початку 2014 років. Так, інвестиційна привабливість України завжди була недостатньою. В умовах проведення військових дій і загальноекономічної кризи потік інвесторів значно зменшився. Природа економічної кризи 2008 року мала глобальний характер, при цьому економіка України продемонструвала високу вразливість до зовнішніх ризиків та слабкість до відновлення у посткризовий період. Починаючи з 2013 року, економічна та інвестиційна активність в Україні знову понизилася, така тенденція збереглась і у 2014 році. Обсяги капітальних інвестицій у 2013 році скоротилися на 11,1 %, а у 1 кварталі 2014 року, у порівнянні з аналогічним періодом 2013 року – на 23,1 % [8].

Отже, з однієї сторони, існуюча стагнація економіки України більше всього пов'язана з політичною нестабільністю та напруженою військовою ситуацією. За умов зниження суверенних кредитних рейтингів та прогнозування світовими фінансовими

організаціями падіння ВВП України на 5 %, стратегії інвесторів у більшості випадків зводяться до виводу капіталу з країни або позиції очікування. З іншої сторони, нині в Україні існує значна кількість інвестиційно та інноваційно привабливих проектів з високим потенціалом росту та рівнем рентабельності інвестицій. Варто відмітити такі позитивні тенденції як:

- активізація співпраці з міжнародними фінансовими організаціями рівня Міжнародного валютного фонду, Світового банку та Європейського банку реконструкцій та розвитку;
- інтеграція України до ЄС;
- падіння вартості активів в Україні.

Діями, що спрямовані на припинення подальшої стагнації, за обов'язкової умови становлення сприятливого інвестиційного та інноваційного клімату, мають стати реалізація постулатів «Доктрини економіки знань» зі стимулювання процесів інфраструктурного та комплексного соціально-економічного розвитку країни, які передбачають:

- поглиблення інтеграції освітніх і наукових інфраструктурних суб'єктів;
- стимулювання створення «академічного інноваційного поясу» [18] навколо НАНУ та її регіональних центрів;
- надання «місцевих преференцій» підприємствам, які впроваджують інновації;
- запровадження статистичних критеріїв оцінки інноваційного розвитку країни, в цілому, та галузей національної економіки, зокрема;
- розробка єдиних стандартів та методології інтегральної оцінки показників інноваційного розвитку з використанням підходів ЄС;
- сприяння розробці та впровадженню регіональних програм інноваційної політики в Україні.

Створення навколо Національної академії наук України «інноваційного поясу» із комерційних наукоємних фірм, призначених розробляти конкретні продукти або надавати послуги на основі наукових результатів, отриманих науковими інститутами має бути забезпечене шляхом перетворення низки науково-дослідницьких інститутів, які мають необхідну дослідницьку і виробничу базу, на технопарки класичного типу [12; 18]. Концентрація суб'єктів інноваційної інфраструктури навколо Національної академії наук і її регіональних відділень дозволить більш тісно поєднати науку і виробництво та дати поштовх подальшій активізації інфраструктурного забезпечення національної інноваційної системи в постіндустріальному суспільстві.

Висновки та напрямки подальших досліджень.

Таким чином, становлення економіки знань в Україні – це вимога сучасного етапу соціально-економічного розвитку світового суспільства. Необхідною умовою для цього є формування гнучкої, активно діючої інноваційної інфраструктури, що здатна надавати підтримку суб'єктам підприємництва в процесі реалізації нових знань, наукових пропозицій, досліджень та винаходів. Наука в суспільстві знань перетворюється у безпосередню продуктивну силу, але лише за умови наявності відповідної інфраструктури, що виступає об'єднуючою ланкою між наукою і виробництвом. При її відсутності або фрагментарному формуванні наукові знання залишаються потенційною, віртуальною силою, яка не в змозі перетворитися у продуктивну.

Важливість формування сучасної інноваційної інфраструктури значно збільшується у зв'язку з підписанням Україною угоди про асоціацію з ЄС. Це унікальна потенційна можливість подолання стагнаційних процесів в економіці, підвищення інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів, здійснення інтеграції та спеціалізації в рамках європейського економічного співтовариства.

Економіка знань і її інноваційна інфраструктура визначають наступний етап розвитку національної інноваційної системи на основі поєднання інтелектуального потенціалу українського суспільства зі світовими економічними вимогами і дифузиею

знань як на міжнародному, так і на національному рівнях. Економіка знань визначає імператив концепції подальшого інноваційного розвитку національної економіки України. Створення навколо Національної академії наук України «інноваційного поясу» із комерційних наукоємних фірм та технопарків класичного типу повинно при мінімальних бюджетних затратах забезпечити побудову ефективної інноваційної інфраструктури, сформувавши основу для побудови української «Силіконової долини».

Необхідно відмітити, що саме підписання угоди про асоціацію з ЄС для всіх багатьох галузей економіки України може розглядатись як інноваційна ідея, рух на випередження. Такі інноваційні перетворення національної економіки потребують комплексної та всеохоплюючої підтримки з боку національної інноваційної системи та її інфраструктури.

Література.

1. Арыстанбекова А. Экономика, основанная на знаниях / А. Арыстанбекова // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2008. – № 6. – С. 30–33.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования [пер. с англ.] / Д. Белл. – Под ред. В. Л. Иноземцева. – Изд. 2-ое, испр. и доп. – М. : Academia, 2004. – 940 с.
3. Гидденс Э. Ускользающий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс. – М. : Весь мир, 2004. – 120 с.
4. Гидденс Э. Устроение общества : очерк теории структурации / Э. Гидденс. – М. : Академический проект, 2005. – 528 с.
5. Гневашева В. Сущность и будущность «экономики знаний» / В. Гневашева // *Журнал теории международных отношений и мировой политики «Международные процессы»*. – 2011. – № 3(27). – Т. 9. – С. 67–76.
6. Князевич А. О. Софтизація і сервізація інноваційної інфраструктури країни / А. О. Князевич // *Економіка та держава*. – № 4. – 2014. – С. 23–27.
7. Носань Н. С. Економіка знань : сутність, перспективи і розвиток в Україні / Н. С. Носань // *Актуальні проблеми економіки*. – № 5(119). – 2011. – С. 12–19.
8. Олейников А. Инвестиционная привлекательность Украины в условиях войны [Электронный ресурс] / А. Олейников // *The Kiev Times*. – 2014. – Режим доступа : <http://thekievtimes.ua/news/383259-investicionnaya-privlekatelnost-ukrainy-v-usloviyah-vojny.html>.
9. Пилипенко Е. В. Теоретические основы и методологические подходы к формированию экономики знаний в регионе : автореф. дис... докт. экон. наук : 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством (региональная экономика) / Е. В. Пилипенко ; Ин-т экономики УрО РАН. – Екатеринбург, 2007. – 40 с.
10. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII (із зм. та доп.) // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. – № 47. – ст. 646.
11. Санто Б. Сила инновационного саморазвития / Б. Санто // *Инновации*. – № 2. – 2004. – С. 5–15.
12. Семиноженко В. П. Доктрина економіки знань : проект [Електронний ресурс] / В. П. Семиноженко. – Режим доступа: http://www.semynozhenko.net/ufv/files/ec_znan.doc.
13. Соловьев В. П. Инновационная инфраструктура как фактор социальной адаптации к условиям технологического развития / В. П. Соловьев // *Инновации*. – № 5(163). – 2012. – С. 27–30.
14. Старовойт О. В. Економіка знань у стратегії інноваційного розвитку освіти : автореф. дис... канд. філософ. наук : 09.00.10 – філософія освіти / О. В. Старовойт ; Нац. педагог. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 18 с.
15. Стояненко І. В. Формування економіки знань як реальність та необхідність сьогодення [Електронний ресурс] / І. В. Стояненко // *Ефективна економіка*. – № 6. – 2012. – Режим доступа : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1230>.

16. Тоффлер Э. Революционное богатство / Э. Тоффлер, Х. Тоффлер. – М. : АСТ : Москва, 2008. – 569 с.
17. Україна у вимірі економіки знань / За ред. В. М. Гейця. – К. : Основа, 2006. – 592 с.
18. Федулова Л. І. Економіка знань : підруч. / Л. І. Федулова. – НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К., 2009. – 600 с.
19. Bell D. Notes on the Post-Industrial Society / D. Bell // *The Public Interest*. – 1967. – № 7.
20. Freeman C. Technology policy and economic performance : lessons from Japan / C. Freeman. – London, New York : Frances Printer Publishers, 1987. – 155 p.

References.

1. Arystanbekova, A. (2008), “Economy based on the knowledge”, *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija*, vol. 6, pp. 30–38.
2. Bell, D. (2004), *Grjadushhee postindustrial'noe obshchestvo. Opyt social'nogo prognozirovaniya* [Future post-industrial society. Experience in social forecasting], 2nd ed, Academia, Moscow, Russia.
3. Giddens, Je. (2004), *Uskol'zajushhij mir. Kak globalizacija menjaet nashu zhizn'* [Escaping the world. How globalization is changing our lives], Ves' mir, Moscow, Russia.
4. Giddens, Je. (2005), *Ustroenie obshchestva: ocherk teorii strukturacii* [Dispensation of society: essay of the theory of structuration], Akademicheskij proekt, Moscow, Russia.
5. Gnevasheva, V. (2011), “The essence and future of knowledge economy”, *Zhurnal teorii mezhdunarodnyh otnoshenij i mirovoj politiki “Mezhdunarodnye process”*, vol. 3(27), no. 9, pp. 67–76.
6. Knjazevich, A.O. (2014), “Softization and servization of the innovation infrastructure of country”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 23–27.
7. Nosan', N.S. (2011), “Knowledge economy: the essence, perspectives and development in Ukraine”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 5, no. 119, pp. 12–19.
8. Olejnikov, A. (2014), “Investment attractiveness of Ukraine in conditions of war”, *The Kiev Times*, [Online], available at: <http://thekievtimes.ua/news/383259-investicionnaya-privlekatelnost-ukrainy-v-usloviyax-vojny.html>.
9. Pilipenko, E.V. (2007), “Theoretical foundations and methodological approaches to the formation of the knowledge economy in the region”, Ph.D. Thesis, economics and management of the national economy: regional economy, Institute Economics of the Ural Branch of the Russian Academy of Sciences, Ekaterinburg, Russia.
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine “On investment activity”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 47, p. 646.
11. Santo, B. (2004), “The strength of innovation self-development”, *Innovacii*, vol. 2, pp. 5–15.
12. Semynozhenko, V.P., “The doctrine of the knowledge economy: the project”, [Online], available at: http://www.semynozhenko.net/ufv/files/ec_znan.doc.
13. Solov'ev, V.P. (2012), “Innovative infrastructure as a factor of social adaptation to technological development”, *Innovacii*, vol. 5, no. 163, pp. 27–30.
14. Starovojt, O.V. (2010), “Knowledge Economy in the strategy of innovative development of education”, Ph.D. Thesis, Philosophy of Education, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine.
15. Stoianenko, I.V. (2012), “Formation of the knowledge economy as reality and necessity of today”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1230> (Accessed 16 Jun 2012).
16. Toffler, Je. and Toffler H. (2008), *Revoljucionnoe bogatstvo* [Revolutionary Wealth], ACT, Moscow, Russia.
17. Hejts', V.M. (2006), *Ukraina u vymiri ekonomiky znan'* [Ukraine in terms of the knowledge economy], Osнова, Kyiv, Ukraine.
18. Fedulova, L.I. (2009), *Ekonomika znan'* [Knowledge economy], Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

19. Bell, D. (1967), "Notes on the Post-Industrial Society", *The Public Interest*, vol. 7.
20. Freeman, C. (1987), *Technology policy and economic performance : lessons from Japan*, Frances Printer Publishers, London, New York, UK, USA.